

Rapport fra fredsbevegelsens FN observatør i 2009: «Nedrustningsarbeidet, posisjoner og resultat i UNGA 64»

Denne rapporten skrives for Norges fredsråds styre og Utenriksdepartementet (UD). Dette er et obligatorisk sluttprodukt for observatøroppdraget. I tillegg til denne rapporten produseres også en tyve sider lang analyse av det nedrustningspolitiske arbeidet i FNs Generalforsamling 2009. Dette er et frivillig initiativ fra undertegnede. Analysen produseres hovedsakelig for bruk innad i fredsbevegelsen, og for at senere observatører herfra skal kunne sette seg enkelt inn i nedrustningsresolusjonene som fremmes i Nedrustningskomiteen. Denne analysen publiseres på <http://fredslaget.no/index.php?module=folder&action=view&page=2360>. På www.fredslaget.no finner du også power point presentasjoner fra informasjonsopplegget rundt denne FN observasjonen, referater fra møter i denne anledning, og en del annen bakgrunnsinformasjon av relevans for annen aktivitet denne rapporten redegjør for.

Mitt mandat som FN observatør

Hvert år får Norges fredsråd (NFR), fredsorganisasjonenes paraplyorganisasjon, oppnevne en FN observatør til Utenriksdepartementets FN observatørordning. Dette observasjonsoppdraget er fullfinansiert av UD, dvs at utgifter til reise og opphold kompenseres med 30 000 NOK ovenfor observatøren. Utvelgelsen av observatør skjer ved at medlemsorganisasjonene i NFR først nominerer hver sin kandidat, og at disses søknader med CVer så oversendes NFRs styre, som på denne bakgrunn utvegger den som skal få være fredsbevegelsens FN observatør dette året. Som aktiv i Norges fredslag, og svært engasjert i FNs nedrustningsarbeid, var det naturlig å søke Fredslaget om deres nominasjon til FN observatør oppdraget i år. Søknad ble oversent Fredslagets driftsstyre som nominerte meg ovenfor NFR tidlig i april. 14. mai ble jeg så innstilt av NFRs styre som fredsorganisasjonenes observatør under UNGA 64. Dermed var det duket for FN observasjon fra siste uken i oktober til andre uken i november 2009.

Dynamikken opp mot UD og FN delegasjonen

Det var mye som ikke gikk helt på skinner i forarbeidet med dette observatøroppdraget. Grunnet omstillinger i FN seksjonen, og sykdom der, ble mine henvendelser om praktiske saker besvart helt i siste liten. Delegasjonen fikk imidlertid skaffet meg akkreditering i tide, og forberedelsene gikk stort sett greit, bortsett fra at flybilletten min ble dyr da jeg måtte utsette kjøpet av denne helt til like før jeg dro grunnet mangelfulle avklaringer om opplegget fra UD's side. Under informasjonsmøtet med FN delegasjonen før sommeren var lite avklart i forhold til når jeg burde være observatør. Dette skyldtes delvis høstens Stortingsvalg, hvilke bidro til at man ikke hadde oversikt over stortingsrepresentantenes opplegg på FN delegasjonen før langt utpå høsten. Dette ba jeg om å bli oppdatert på, hvilke ikke ble fulgt opp fra FN seksjonens side. I tillegg var det uavklart når avstemningene i Nedrustningskomiteen ville avholdes, hvilke var sentralt for når jeg ville være i New York. Uklarhetene opplevdes ikke å skyldes UD's FN seksjon eller den norske FN delegasjonens motvilje på noen som helst måte, men som resultat av en generelt hektisk atmosfære, hvor blant annet sykefravær i UD kompliserte arbeidet.

I tillegg til det overnevnte UD initierte informasjonsmøtet tok jeg i samråd med andre fredsorganisasjoner initiativet til to andre møter med UD av langt mer politisk karakter. Formålet med det første møtet, hvilke vi fikk med den norske nedrustningsambassadøren 29. september, var

å få klarhet i de norske nedrustningsposisjonene framfor Nedrustningskomiteen. Det andre møtet, som vi hadde 7. oktober, hadde som formål å utveksle informasjon og idéer om det samme, men da med et særlig fokus på Arms Trade Treaty forhandlingene. Disse to møtene var svært nyttige i forhold til FN observasjonen som fulgte.

Observatøropplegget fra den norske FN delegasjonen i New York var helt minimalt i perioden jeg var der, fra 30. oktober til 11. november. Konkret fikk jeg kun følge tre morgenmøter på delegasjonen, og det var ikke satt opp noe program for ekstern møtevirksomhet opp mot FN organ o.l. Dette altså iløpet av et elleve dager langt opphold. Det fremkommer av tidlige observatørrapporter at mer omfattende observatørprogram har vært vanlig. Da jeg hadde tilsvarende FN observatør oppdrag i 2005 tilbød eksempelvis delegasjonen oss observatører et svært omfattende og imponerende godt program under oppholdet. I dette programmet inngikk daglige møter med viktige personligheter og organ innen FN systemet. I år var det ikke forberedt noe slikt program fra delegasjonens side ovenfor meg og de andre observatørene som var tilstede samtidig. Dette kan ha sammenheng med at jeg ankom sent i oktober, og at Stortingsrepresentantenes Washington reise pågikk samtidig som jeg var observatør.

Den ved FN delegasjonen som hadde spesielt ansvar for oss observatører som ikke kom fra Stortinget var John Erik Prydz, administrativ assistent ved delegasjonen. Stortingsrepresentantene hadde en annen tilrettelegger for sitt opplegg. Vi NGO observatører fikk dermed kun minimal interaksjon med Stortingsrepresentantene under oppholdet. Selv tok jeg flere initiativ for å holde dialogen med delegasjonen ovenfor Prydz under oppholdet. Selv om han alltid var hyggelig og imøtekommende kom det ikke alltid noe ut av mine henvendelser og forslag til felles aktivitet. Prydz var behjelpelig i forhold til å formidle norske stemmeforklaringer på de forskjellige nedrustningsresolusjonene. Dette var nyttig. Det var imidlertid problematisk at jeg som observatør ikke fikk mer tid og rom med delegasjonen enn jeg gjorde. Dette er problematisk primært av to grunner:

1. Som fredsorganisasjonenes FN observatør må det være et mål både å fange opp den politiske stemningen i delegasjonen og UD på saker vi i fredsbevegelsen er spesielt interessert i.
2. Samtidig som fredsbevegelsen skal innhente informasjon fra delegasjon og UD gjennom et slikt opphold skal observatøren også bidra til at myndighetene får et korrekt og positivt inntrykk av norsk fredsbevegelse og de sakene vi jobber med gjennom ordningen. Uten interaksjon blir dette selvsagt umulig.

For å få til en nyttig toveisdialog på denne måten er man i praksis avhengig av at delegasjonen legger til rette for generelle samtaler, politiske diskusjoner og presentasjoner fra observatørene til delegasjonen og motsatt, under oppholdet. Det ble ikke fasilitert for noe slik aktivitet som ledd i mitt observatøropplegg fra delegasjonens side denne gangen. Jeg ble ikke en gang invitert til å spille inn fredsbevegelsens posisjoner på nedrustningssakene under morgenmøtene på delegasjonen. Dette innebærer etter mitt syn et missbruk av muligheter både for delegasjonen og observatørene.

Forarbeid og etterarbeid i Norge

Fra mai til oktober ble observatøroppdraget samkjørt med de øvrige fra norsk sivilsamfunn som skulle observere Nedrustningskomiteens arbeid denne høsten. Konkret hadde undertegnede møte med ForUMs og Amnesty's observatører, hvilke utelukkende var i Nedrustningskomiteen for å følge ATT saken. I disse møtene ble vi enige om blant annet hvordan vi tre skulle overlape hverandre

for å få mest mulig dekning av forhandlingene vi alle hadde interesse av å følge. I tillegg hadde jeg et eget møte med Nei til Atomvåpen som også hadde egne observatører i Nedrustningskomiteen. Dette var mer for å få oversikt over hvilke saker man prioriterte å følge.

19. oktober var undertegnede i Kristiansand. Der foredro jeg for FN studentene ved Universitet i Agder om fredsbevegelsens relasjoner til FN-systemet, om fredsideologi generelt og saker som skulle behandles i nedrustningskomiteen under UNGA 64 spesielt. Du kan laste ned hele foredraget i Power Point format på: <http://fredslaget.no/index.php?module=folder&action=view&page=2357> Møtet var vellykket og inspirerende.

Etter oppholdet i New York tok undertegnede initiativ til et møte om nedrustningsarbeidet i UNGA 64 i desember. Sammen med Fredsrådet inviterte Fredslaget dermed til nedrustningsmøte på Litteraturhuset i Oslo 2. desember. På agendaen sto oppsummering av høstens nedrustningskomite ved fredsorganisasjonenes FN observatør, med svarsinnlegg fra Inga M. W. Nyhamar, Avdelingsdirektør i Seksjon for nedrustning, ikkespredning og eksportkontroll, i UD. Innlegget mitt derfra er tilgjengelig på <http://fredslaget.no/index.php?module=folder&action=view&page=2359>

Siden april har dessuten undertegnede jevning deltatt i samtaler med NFRs styre om hva NFR ønsker å få ut av denne observatørordningen, forventninger til observatøren osv. På denne bakgrunnen må observatørens for og etterarbeid sies å ha vært omfattende. Det er heller ingen tvil om at arrangementene i forbindelse med observatøroppdraget har vært vellykkede.

Anbefalinger

Om denne ellers så flotte observatørordningen skal utnyttes på en skikkelig måte må det legges bedre til rette for toveiskommunikasjon mellom observatører og delegasjon fra delegasjonens side i fremtiden. Det bør videre være et uttalt mål for ordningen at observatørene skal bidra inn mot delegasjonen i større grad enn i dag er tilfelle. Dette ved å be observatørene forklare deres arbeid og posisjoner ovenfor delegasjonen på relevante FN felt de er der for å observere. På den måten vil også UD og delegasjonen berikes av ordningen ved at de bedrer sin forståelse av norske posisjoner i aktuelle FN spørsmål gjennom ordningen.

Slik situasjonen er i dag har man ingen mulighet til å følge Nedrustningskomiteens arbeid i detalj gjennom åpne kilder i Norge, mens arbeidet pågår. Dette er svært uheldig. På grunn av dette blir også det å ha observatør i Nedrustningskomiteen en nødvendighet om norske fredsorganisasjoner skal kunne følge skikkelig med på dette arbeidet. I forhold til nytten slik informasjon har for våre partnere i andre land synes det opplagt at dette ikke bare er viktig for norsk politikk. Denne manglende informasjonstilgang synes dessuten som en struktursvakhet i forhold til dagens IKT muligheter. Det er eksempelvis synd at man ikke streamer fra møtene i Nedrustningskomiteen. Videre er det dårlig at ingen påtar seg jobben det er å scanne inn statenes stemmeforklaringer og innlegg, for så å legge dem ut på nett. I 2009 burde dette la seg løse svært enkelt og billig. Om ikke FN sentralt vil ta på seg denne oppgaven bør vi støtte fredsorganisasjoner lokalisert i New York med FN akkreditering for å gjøre denne jobben.

Sist men ikke minst anbefaler jeg UD å utvide observatørordningen ovenfor de norske fredsorganisasjonene. Det hadde vært veldig fint om NFR kunne sende flere observatører, da helst i par med en erfaren og en nykommer i hvert par. På den måten vil observatøroppdraget bli en mer lærerrik affære for bevegelsen som helhet, det vil bli lettere å forankre FN arbeidet i fredsorganisasjonene, samtidig som forberedelser og etterarbeid blir enklere å gjennomføre.